

कोव्हीड १९ चा प्रभाव आणि दुभत्या जनावरांची काळजी

डॉ. सुनील अडांगळे डॉ. तानाजी वळकुंडे
विषय विशेषज्ञ (पशुसंवर्धन) विषय विशेषज्ञ (पशुसंवर्धन)
महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहुरी

सध्या जगभरात कोरोना व्हायरसने (कोव्हीड-१९) थैमान घातले आहे. या व्हायरसचे भारतातही मोठ्या प्रमाणात रुग्ण आढळत आहेत. अशा वेळेस आपण सर्वांनी स्वतःची व इतरांचीही काळजी घेणे अतिशय महत्वाचे आहे. शासनाने वेळोवेळी दिलेल्या सर्व सूचनांचे काटेकोरपणे पालन केल्यास आपणास कमी धोका संभवतो. यामुळे आर्थिक परिस्थिती गंभीर होणार आहे असे वाटते. असे असले तरी प्रतिकूल परिस्थितीतून मार्ग काढणे गरजेचे आहे. कोरोना व्हायरसचा दूध व्यवसायावर प्रतिकूल परिणाम होत आहे असे असले तरी पशुधन व्यवसायिकांनी खालील प्रमाणे काळजी घ्यावी.

काय करावे आणि काय करू नये:

- पशुधन क्षेत्रात काम करणाऱ्या शेतकऱ्यांनी जैविक सुरक्षा उपायांचा अवलंब करावा.
- जनावरांच्या गोठ्यामध्ये कमीत कमी मजुरांचा वापर करावा.
- कामगारांनी आरोग्याची काळजी घेणे गरजेचे आहे. यामध्ये स्वतःचे तोंड रुमालाच्या सहाय्याने झाकावे, त्यानंतर हात वारंवार कोणत्याही साबणाच्या सहाय्याने स्वच्छ करावेत.
- जनावरांचा गोठा स्वच्छ करताना, चारा टाकताना व दूध वाटप करताना काळजी घेणे गरजेचे आहे.
- जर एखादा मजूर आजारी पडला असेल तर रोगाचा प्रसार होण्याची शक्यता टाळण्यासाठी त्याला आरोग्य विषयीच्या उपाययोजना करण्यास सांगावे.

- हात स्वच्छ धुण्यासाठी साबण, पाण्याची बादली हे जनावरांच्या शेडच्या प्रवेशद्वाराजवळ ठेवा.
- पशुधन क्षेत्रात काम करणाऱ्या सर्वांनीच एक ते दोन तासांच्या अंतराने साबणाच्या सहाय्याने हात स्वच्छ करणे आवश्यक आहे.
- शेतीची उपकरणे नियमितपणे स्वच्छ करून घ्यावेत. मोबाइल फोन वापरत असाल तर फोन वारंवार स्वच्छ केला जावा.
- ज्या ठिकाणी (हाय टच पॉईंट्स) आपला वारंवार स्पर्श होत आहे अशा जागा दिवसातून दोन वेळा १% हायपोक्लोराईट सोल्युशनच्या सहाय्याने स्वच्छ करण्यात याव्यात.
- ज्या ठिकाणी शक्य असेल तेथे सीसीटीव्हीच्या सहाय्याने जनावरांच्या आरोग्यावर व इतर अनेक बाबींवर लक्ष ठेवले जाऊ शकते.
- लॉकडाऊनच्या कालावधीत पशुधन मालकांनी पुरेसे खाद्य, चारा आणि औषध आपल्याकडे ठेवावेत.
- जनावरांना निरोगी आणि उत्पादनक्षम ठेवण्यासाठी त्यांच्यासाठी चांगला आहार तसेच गोठ्यामध्ये स्वच्छता, पाणी आणि सर्वसाधारण स्वच्छतेविषयी चांगल्या व्यवस्थापन पद्धतीचे अवलंब करावा.
- अशा कालावधीत जनावरांच्या आरोग्याकडे विशेष लक्ष द्यावे, आवश्यक असल्यास पशुवैद्यकाचा सल्ला घ्यावा तसेच आजारी जनावरांना इतर जनावरांपासून दूर ठेवा आणि तातडीच्या परिस्थितीत जवळच्या पशुवैद्यकीय रुग्णालयात संपर्क साधा.
- आपल्या पशुवैद्यकाच्या सल्ल्यानुसार लाळ्या

खुरकूत रोग आणि शेळी मध्ये पीपीआर या रोगांच्या लसी देऊन घ्याव्यात.

- गाभण जनावरे सोडल्यास इतर जनावरांना बाह्य व अंतर्गत परजीवी जंतनाशके पशुवैद्यकीय डॉक्टरांच्या सल्ल्याने देऊन घ्यावे.
- सध्या उष्णता जास्त असल्यामुळे उष्णतेच्या तणावापासून जनावरांचे संरक्षण होण्यासाठी स्वच्छ व मुबलक प्रमाणात जनावरांसाठी पाणी उपलब्ध करून द्यावे.

या बाबींची काळजी घेत असताना आपणास हंगामानुसार जनावरांचे व्यवस्थापन बदल व त्यानुसार काळजी घेणे आवश्यक असते. उष्ण हवामानात जेव्हा वातावरणाचे तापमान ४२-४८ डिग्री सेल्सिअस पर्यंत पोहोचते आणि उष्णतेच्या लाटा सरकण्यास लागतात, तेव्हा पशुधन दडपणाखाली येतात. या दबाव स्थितीचा पचन तंत्रावर आणि जनावरांच्या दुध उत्पादनाच्या क्षमतेवर विपरीत परिणाम होतो. या हंगामात नवजात वासरांची काळजी घेतांना कोणत्याही निष्काळजीपणाचा त्यांच्या भावी शारीरिक वाढ, आरोग्य, रोग प्रतिकार आणि उत्पादन क्षमतेवर कायमचा परिणाम होऊ शकतो. जर उन्हाळ्याच्या हंगामात योग्य काळजी घेतली नाही तर जनावरांच्या कोरड्या आहाराचे प्रमाण १०-३० टक्क्यांनी कमी होऊ शकते आणि दुधाची उत्पादन क्षमता १० टक्क्यांनी कमी होऊ शकते. त्याचबरोबर, अति उष्णतेमुळे ऑक्सिडेशनच्या तणावामुळे जनावरातील रोगांशी लढण्याच्या अंतर्गत क्षमतेवर वाईट परिणाम होतो आणि परिणामी पावसाळ्यात ते विविध आजारांना बळी पडतात.

उन्हाळ्यात दुभत्या जनावरांची काळजी:

- दुभत्या जनावरांची काळजी घेण्यासाठी आणि नवजात वासरांच्या काळजीसाठी, नवजात

वासरांना थेट सूर्यप्रकाशापासून वाचवण्यासाठी, जनावरांच्या गोठ्यासमोर पोत्यांचा पडदा लावावा.

- नवजात वासरांच्या जन्मानंतर लगेचच त्यांच्या नाक आणि तोंडातून सर्व श्लेष्म म्हणजेच चिकट द्रव काढून टाकले पाहिजे. जर वासरास श्वास घेण्यात अधिक त्रास होत असेल तर तोंडावाटे श्वासन प्रक्रियेस योग्य प्रकारे कार्य करण्याकरिता छातीवर हलकासा दाब देऊन मदत केली पाहिजे.
- नवजात वासरांच्या नाभीच्या उपचारांतर्गत, नाळ शरीराबाहेर अर्धा इंच सोडली पाहिजे आणि स्वच्छ धाग्याने घट्ट बांधले पाहिजे. निर्जंतुकीकरण केलेल्या ब्लेडच्या वापराने तो कापली पाहिजे. कट साइटवर रक्तस्राव रोखण्यासाठी टिंचर आयोडीन लावावे.

- जन्मल्यानंतर अर्ध्या तासाच्या आत नवजात वासराला आईच्या चीकाचा पहिला स्राव, ज्याला खरवस म्हणतात, तो पाजणे फार महत्वाचे असते. त्यामुळे वासराच्या आजारांविरुद्ध लढण्याच्या क्षमतेच्या विकासास मदत करते. काही वेळा, जर वासराची आई दुर्दैवाने मरण पावली तर कृत्रिम अंतर्ग्रहण देखील वापरले जाऊ शकते. ते तयार करण्यासाठी अंडी चांगले मिसळल्यानंतर ते ३०० मिली पाण्यात मिसळा. या मिश्रणात १/२ चमचे एरंडेल तेल आणि ४०० मिली संपूर्ण दूध मिसळा. दिवसातून ३ वेळा असे ३ ते ४ दिवस पाजणे आवश्यक आहे. यानंतर, शक्य असल्यास, नवजात वासराचे / वासरांचे वजन आणि आकार घ्या आणि हे देखील लक्षात

ध्या की, वासरामध्ये कोणतीही असामान्यता नाही. त्यानंतर, वासराला / वासराच्या कानात त्याचा ओळख क्रमांक लावा.

- गोठ्याच्या सभोवतालच्या भागात छायादार झाडांची उपस्थिती कळपांचे तापमान कमी ठेवण्यास मदत करते.
- पुरेसे आणि स्वच्छ ताजे पिण्याचे पाणी नेहमी उपलब्ध असले पाहिजे.
- पिण्याचे पाणी सावलीत ठेवले पाहिजे.
- वासरांना दूध दिल्यानंतर शक्य असल्यास त्यांना थंड पाणी द्यावे.
- जनावरांना ३ ते ४ वेळा ताजे थंड पाणी द्यावे.
- म्हशीच्या अंगावर ३-४ वेळा आणि गाईच्या किमान २ वेळा शॉवरने पाणी टाकावे.
- गायीच्या गोठ्याचे छप्परला एम्बेस्टोस किंवा कॉंक्रीटचा पत्रा असेल तर त्यावर ६ इंचाच्या जाड गवताचा थर दिल्यास जनावरांना उष्णतेमुळे भरपूर आराम मिळतो.
- भाजून ठेवलेले व शिले अन्न पदार्थ जनावरांना अजिबात देऊ नये.
- कार्बोहायड्रेटयुक्त पदार्थ जसे: पीठ, ब्रेड, तांदूळ इत्यादी जनावरांना देऊ नयेत. खाद्य आणि चारा यांचे प्रमाण जनावरांच्या आहारामध्ये संतुलित ठेवले पाहिजे तसेच मोठ्या प्राण्यांना दररोज ५० ते ६० ग्रॅम मीठ आणि खनिज पदार्थ द्यावे. तसेच वासरांना १० ते १५ ग्रॅम या प्रमाणात द्यावे.
- उन्हाळ्याच्या हंगामात तयार झालेल्या लाटामध्ये विषारी पदार्थ असू शकतात जे प्राण्यांसाठी हानिकारक असतात. म्हणून, या हंगामात पाऊस न पडल्यास, ज्वारीचा चारा खायला देण्यापूर्वी शेतात २-३ वेळा पाणी दिल्यावरच द्यावे.
- घटसर्प, लाळ्या खुरकत इत्यादी आजारांपासून बचावासाठी या हंगामात जनावरांना लसी द्यावी, जेणेकरून येणाऱ्या

पावसाळ्यात या आजारांपासून बचाव होऊ शकेल.

- या उपाययोजना व सूचनांचा अवलंब केल्यास दुभत्या जनावरांची व नवजात प्राण्यांची काळजी योग्य प्रकारे करता येते व उष्माघातापासून होणाऱ्या रोगांपासून संरक्षण मिळू शकते आणि उत्पादन वाढवता येते.

उन्हाळ्यात दुभत्या जनावरांवरील मुख्य दुष्परिणाम:

- प्राण्यांच्या श्वसनाचे कार्य वाढविणे- उन्हाळ्यात, पशू शरीराच्या उष्णतेस दूर करण्यासाठी घामाच्या स्वरूपात आपल्या शरीरातून पाणी बाष्पीभवन करते. शरीरातील पाणी बाष्पीभवन होण्यासाठी जनावरांच्या शरीरावरून उष्णता घ्यावी लागते आणि जेव्हा शरीरावर घाम फुटतो तेव्हा जनावराला आराम मिळतो. उन्हाळ्यात, प्राणी श्वसन वाढवून पाण्याचे बाष्पीभवन वाढवतात, यामुळे प्राण्यांमध्ये पाण्याची गरज वाढते.
- प्राणी कोरडे खाद्य कमी खातात- उन्हाळ्यात जेव्हा वातावरणातील तापमान प्राण्यांच्या शरीराच्या तापमानापेक्षा जास्त असते तेव्हा प्राणी खाद्य कमी खातात कारण कोरडे पोषण करण्यासाठी शरीरात जास्त प्रमाणात उष्णता सोडली जाते. अन्नाचा त्यांच्या दुधाच्या क्षमतेवर विपरित परिणाम होतो.
- दुभत्या जनावरांच्या दुधाच्या उत्पादनात घट- उन्हाळ्याच्या काळात दुभत्या जनावरांच्या आहारात चाराची उपलब्धता आणि गुणवत्ता कमी होते, ज्याचा परिणाम दुभत्या जनावरांच्या दुधाची उत्पादन क्षमता कमी होत आहे.
- कमी झालेल्या पुनरुत्पादक कार्यासाठी- या हंगामात म्हशी आणि संकरीत जातीच्या गायींचे प्रजनन क्षमता कमी होते आणि चक्र दीर्घकाळ जाते आणि भाकड स्थितीचा कालावधी आणि तीव्रता दोन्ही वाढते. ज्यामुळे जनावरांमध्ये

गर्भधारणेची शक्यता लक्षणीय प्रमाणात कमी होते ज्याचा थेट दुधाच्या उत्पादनावर परिणाम होतो.

- प्राण्यांमध्ये उष्माघाताची भीती असते- उष्माघातामुळे जनावरे आजारी पडतात, ज्यामुळे त्यांचे दुधाचे उत्पादन लक्षणीय प्रमाणात कमी होते आणि योग्य काळजी न घेतल्यामुळे आजारी जनावरे मरतात. ज्यामुळे पशुपालकाचे मोठे आर्थिक नुकसान होऊ शकते.

पालीव प्राण्यांवर हवामानाचा प्रभाव:

- उन्हाळ्याचा परिणाम जवळजवळ सर्व प्रकारच्या प्राण्यांवर दिसून येतो, परंतु त्याचा सर्वाधिक परिणाम गायी, म्हशी वरती झाल्याचे दिसून येते. विशेष करून म्हशीच्या गडद काळ्या रंगामुळे, कमी घामाच्या ग्रंथीमुळे त्यांच्यावर उष्णतेचा विपरीत परिणाम होतो.

प्राण्यांमध्ये उष्माघाताची चिन्हे:

- प्राणी दीर्घ श्वास घेतात आणि लॅप्स घेतात.
- प्राण्याला जास्त प्रमाणात लाळेचा प्रवाह होतो.
- प्राणी सावली शोधत असतात आणि उन्हात बसत नाहीत.
- जनावरांना आहार पचत नाही परिणामी धक्का बसतो आणि शेवटी त्याचा मृत्यू होतो.
- प्राण्यांच्या शरीरावर स्पर्श केल्यास गरम वाटते आणि गुदाशय तापमान वाढते.

उष्णता प्रतिबंधक उपाय:

- जनावरांच्या शेडचे तापमान पंखे, कुलर किंवा कारंजेद्वारे सुमारे १५ डिग्री फॅरेनाइटपर्यंत कमी केले जाऊ शकते. गोठ्याच्या आत वापरलेल्या पंख्याचे आकार भिंतीवरील ३० डिग्री कोनात ३६-८८ इंच आणि जमिनीपासून ५ फूट उंच असावे.
- उन्हाळ्यात, जनावरांचे गोठे उष्णतेचा ताण

कमी करण्याचा एक महत्त्वपूर्ण स्रोत आहे. प्राणी हालचाली योग्य प्रकारे व्यवस्थापित करण्यासाठी गोठ्यात योग्य वायुवीजन झाले पाहिजे. प्राण्यांना उष्णतेपासून वाचवण्याचा उत्तम मार्ग म्हणजे झाडाची सावली. परंतु जेथे नैसर्गिक सावली उपलब्ध नाही तेथे कृत्रिम निवारा साइट पुरविल्या पाहिजेत. गोठ्याच्या छताची उंची १२ फूट किंवा त्याहून अधिक असावी.

- कूलर लावून गुरांचे शेडही थंड होऊ शकते. कूलर सुमारे २० चौरस फूट किंवा जास्तीत जास्त जागा थंड करू शकतो.
- जनावरांच्या शेडच्या सभोवताल तलाव असल्यास त्या तलावात डुंबण्याची सोय करून जनावराचे शरीराचे तापमान कमी करता येईल.

गाय, म्हशींवर उष्णतेचा परिणाम:

- उष्णतेमुळे जनावरांची आहार घेण्याची क्षमता कमी होते.
- जनावरांची दुग्ध उत्पादन क्षमता कमी होते.
- गाय, म्हशीं उन्हाळ्यात माजावर येत नाहीत.
- गाय, म्हशींचे चरबी आणि प्रथिनेचे प्रमाण कमी होते, यामुळे दुधाची गुणवत्ता प्रभावित होते.
- प्राण्याची गर्भधारणा क्षमता कमी होते.
- गर्भाच्या मृत्यूचे प्रमाण वाढते.
- नर जनावरांची प्रजनन कार्यक्षमता कमी होते. तसेच प्राप्त झालेल्या वीर्यात शुक्राणूंची मृत्यूची संख्या जास्त असते.
- लहान वयातच वासरांचे मृत्यूचे प्रमाण वाढते.

उन्हाळ्यात आहार आणि पाण्याचे व्यवस्थापन:

- जनावरांच्या आहारात आम्ल विद्रव्य फायबरचे प्रमाण १८-१९ टक्क्यांपेक्षा जास्त असावे. या व्यतिरिक्त, यीस्ट (जे फायबर पचविण्यात मदत करते), फंगल कल्चर (उदा. एस्पेरगिलस औरॅगी आणि निसिन) यासारख्या प्राण्यांच्या

आहारातील घटक दिले पाहिजेत, ज्यामुळे ऊर्जा वाढते.

- धान्य घेण्याची प्राण्याची क्षमता कमी होत असताना, जनावरांच्या आहारातील स्निग्ध पदार्थ हा उर्जाचा चांगला स्रोत आहे, हे पूर्ण करण्यासाठी त्या प्राण्याला कपाशी, सोयाबीन किंवा सोयाबीन केक यासारख्या तेलाने समृद्ध खादय दिले पाहिजे. या व्यतिरिक्त एकंदरीत जनावरांच्या आहारात ७-८ टक्क्यांपेक्षा जास्त स्निग्ध घटक देऊ नये.
- उन्हाळ्यामध्ये दुधाचे उत्पादन देणाऱ्या जनावरांच्या आहारात १८ टक्के प्रोटीन असायला पाहिजे. जनावरांना कॅल्शियमच्या पुरवठ्यासाठी, चुनखडीचे प्रमाणदेखील कॅल्शियमच्या रूपात द्यावे. ज्यामुळे जनावरांचे दुधाचे उत्पादन सामान्य राहते.
- जनावरांच्या शेडमध्ये पाण्याचे योग्य व्यवस्थापन झाले पाहिजे आणि जनावराला दुध दिल्यानंतर लगेच पाणी द्यावे. उन्हाळ्यात पाण्याची मागणी इतर दिवसांच्या तुलनेत वाढते, जे शरीराबाहेर पडलेल्या घामांमुळे किंवा ग्रंथींनी पाणी गमावल्यामुळे होते. म्हणून जनावरांना आवश्यकतेनुसार पाणी द्यावे.
- पशुधनामध्ये जनावरांची संख्या जास्त असल्यास किमान दोन ठिकाणी पाण्याची व्यवस्था करावी जेणेकरून जनावरांना पिण्याच्या पाण्याची गैरसोय होणार नाही.
- सामान्यतः प्राण्याला तासाला ३-५ लिटर पाण्याची आवश्यकता असते. हे करण्यासाठी प्राण्याला पुरेसे पाणी द्यावे.
- पाणी नेहमीच स्वच्छ असले पाहिजे आणि पाण्याचे तापमान ७०-८० डिग्री फॅरेनाइट असले पाहिजे, जे प्राण्याला जास्त आवडते.
- भारत हा उष्ण हवामान असलेला देश आहे, परंतु यामुळे, हवामानाचा परिणाम थेट

प्राण्यांच्या नित्यकर्माशी संबंधित आहे. हवामान बदलल्यास प्राण्यांसाठी विशेष व्यवस्था करण्याच्या प्रयत्नांची आवश्यकता आहे. भौगोलिक स्थानानुसार हवामानात बरेच फरक आहेत, तर देशाच्या पश्चिम भागात उष्णता खूपच तीव्र आहे. थोड्या निष्काळजीपणामुळे शेतकऱ्यांचे पशुधन नुकसान होऊ शकते. उबदार काळात जनावरांची शरीर प्रणाली विस्कळीत होते. ज्यामुळे जनावरांच्या शरीरात उष्णता जमा होते आणि ती सामान्य प्रक्रियेद्वारे बाहेर पडत नाही. ज्यामुळे जनावरांना जास्त ताप येतो आणि अस्वस्थता वाढते. या रोगास सनस्ट्रोक म्हणतात. वातावरणात आर्द्रता आणि शीतलता नसल्यामुळे आणि जोरदार गरम वारा हलतात तेव्हा गरम हवामानाचा प्रादुर्भाव झाल्यास हा रोग प्राण्यांच्या घरात स्वच्छ हवा नसल्यामुळे होतो. जास्तीत जास्त जनावरे कमी जागेत ठेवून आणि अधिक कष्ट करून निर्माण केल्या जाणाऱ्या उष्णतेमुळेही हा रोग होतो. उन्हाळ्याच्या काळात जनावरांना पुरेसे पाणी न देणे हे मुख्य कारण मानले जाते.

उष्माघाताची लक्षणे:

- जेव्हा जनावरास उष्माघाताने त्रास होतो, तेव्हा तापमान १०६ ते १०८ डिग्री फॅरेनाइट असते, ते आळशी होते, खाणेपिणे सोडते.
- जीभ तोंडातून बाहेर येते आणि श्वास घेण्यास अडचण येते आणि तोंडाभोवती फेस येतो.
- उष्माघात झाल्यास डोळा आणि नाक लाल होतात.
- बहुतेकदा नाक वाहू लागते, जेव्हा प्राण्यांच्या हृदयाचा ठोका वेगवान होतो आणि श्वासोच्छ्वास कमकुवत होते ज्यामुळे प्राणी कोसळतो आणि बेशुद्ध अवस्थेत त्याचा मृत्यू होतो.
- **उपचार:** प्राण्यांना या आजारापासून वाचवण्यासाठी खालीलप्रमाणे खबरदारी घ्यावी.

- उष्ण दिवसात जनावरांना पुरेसे थंड पाणी द्यावे.
- गोठ्यामध्ये पाण्याचे फोगर्स बसवावेत त्यामुळे गोठ्याचे वातावरण थंड राहील.
- उष्णतेच्या शरीरात पाण्याची कमतरता असल्यास, ग्लूकोजच्या वापरासाठी सविस्तर माहिती मिळविण्यासाठी त्वरित वैद्यकीय सल्ला घ्यावा.

पशुखाद्य: उन्हाळ्याच्या हंगामात दुधाचे उत्पादन आणि जनावरांची शारिरीक क्षमता राखण्यासाठी पशुखाद्य हे देखील महत्त्वपूर्ण योगदान आहे. उन्हाळ्याच्या काळात जनावरांना हिरवा चारा जास्त प्रमाणात द्यावा. त्याचे दोन फायदे आहेत १: प्राण्याणे अधिक उत्साहीतेसह चवदार खाल्ल्याने त्याचे पोट भरते आणि २: हिरव्या चान्यामध्ये वेळोवेळी पाणीपुरवठा होतो. उन्हाळ्याच्या हंगामात बऱ्याचदा हिरव्या चान्याचा अभाव असतो.

म्हणून, पशुपालकांनी उन्हाळ्याच्या हंगामात हिरव्या चान्यासाठी मार्च-एप्रिल महिन्यात मूग, मका, गवत, बरबती इत्यादी पेरणी करावी. जेणेकरून उन्हाळ्याच्या हंगामात जनावरांना हिरवा चारा उपलब्ध होईल. पशुपालनासाठी सिंचनाची जमीन नसल्यास वेळेपूर्वी हिरवीगार गवत लावून तयार करावी व कापणी करावी. हे गवत प्रथिने समृद्ध, हलके आणि पौष्टिक आहे.

पाण्याची व्यवस्था: या हंगामात, जनावरांना भूक कमी आणि तहान जास्त जाणवते. दिवसातून कमीतकमी तीन वेळा प्राण्यांना पुरेसे प्रमाणात पाणी द्यावे. जे शरीराचे तापमान नियंत्रित करण्यात मदत करते. त्याशिवाय पाण्यात थोडे मीठ आणि मैदा घालून प्राण्याला पाणी द्यावे.

(संपर्क : +९१ ९४०४११५९५५/
+९१ ९४०४९४८९०४)

अमेरिकन लष्करी अळीचा गडहिंग्लज भागामध्ये प्रादुर्भाव

अमेरिकन लष्करी अळी या अत्यंत धोकादायक किडीचा प्रादुर्भाव गडहिंग्लज तालुक्यात काही भागामध्ये आढळून येत आहे. हि कीड सध्या मका या पिकावर आली असून या किडीचा प्रादुर्भाव ज्वारी, ऊस, सोयाबीन, भात अशा जवळपास ८० यजमान पिकावर होऊ शकतो. या किडीमध्ये एका दिवसात १०० किलोमीटर प्रवास करण्याची क्षमता आहे. या किडीचा प्रादुर्भाव झालेनंतर पानाच्या शिरेपासून असलेला उर्वरित पानाचा भाग हि कीड झपाट्याने खात असल्यामुळे फक्त पानाचा शिरेचाच भाग शिल्लक राहून हाती आलेल्या पिकाचा नायनाट अत्यंत कमी कालावधीमध्ये होतो व शेतकऱ्यांना मोठी आर्थिक हानी सोसावी लागू शकते.

या किडीच्या नियंत्रणासाठी प्रादुर्भाव झालेल्या पिकावर इमामेवटीन बेंझोएट ७ ग्रॅम किंवा थायमिथाॅक्झॉन १२.६० टक्के अधिक कराटे (Lambda cyhalothrin) ९.५ टक्के झेड सी प्रत्येकी ३.७५ मिली १५ लिटर पाण्यात किंवा क्लोरॅप्ट्रॉनिलीप्रोल (कोराजिन) ९८.५ टक्के एस सी ४.५० मिली प्रती १५ लिटर पाण्यातून फवारणी करावी.